

ПРАВОВІ АСПЕКТИ МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕХНІКИ, ЯКА НАДХОДИТЬ ДО УКРАЇНИ ВІД КРАЇН-ПАРТНЕРІВ

LEGAL ASPECTS OF CUSTOMS CLEARANCE FOR MILITARY EQUIPMENT RECEIVED IN UKRAINE FROM PARTNER COUNTRIES

Стужук Ю.П., науковий співробітник науково-дослідного відділу
правових проблем у сфері міжнародного співробітництва
науково-дослідного управління проблем ресурсного забезпечення у воєнній сфері,
сфері оборони та військового будівництва Центру воєнно-стратегічних досліджень
Національний університет оборони України

Стаття є дослідженням правових аспектів митного оформлення військової техніки, яка надходить до України від країн-партнерів. Так, автором окреслюється питання необхідності вдосконалення митного законодавства України в умовах агресії російської федерації. У статті проаналізовано Закон України «Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законів України щодо уніфікації з європейськими та північноатлантичними стандартами процедур декларування військової техніки та інших товарів», яким запровадили спрощену процедуру декларування військової техніки та інших товарів, аналогічну до існуючої у міжнародній практиці. Також, даним Законом було закріплено поняття Форми 302 та її використання. Крім того вказано, що нею було замінено митну декларацію при оформленні військової техніки. Положення Закону містить пункт про те, що дана Форма в Україні буде застосовуватись після укладення міжнародних договорів між Україною та відповідними державами щодо можливості її використання в таких державах. Автором здійснено аналіз особливостей та застосування Форми 302 в країнах-членах НАТО та Форми 302 в ЄС. Зокрема визначено, що розроблення Форми 302 ЄС здійснювалось в умовах повної прозорості та діалогу з НАТО. Дана Форма 302 ЄС в значній мірі базується на Формі 302 країн-членів НАТО та повторює її. Звертається увага на прийняття Постанови Кабінету Міністрів «Деякі питання застосування документа для декларування військової техніки та інших товарів (Форми 302 України)», яка визначила зокрема: Форму 302 України, положення про Форму 302 України, порядок її заповнення та порядок виконання митних формальностей з її використанням. Отже, прийняття окреслених змін до законодавчої бази демонструє прагнення адаптувати митне законодавство України до країн-членів НАТО та ЄС задля спрощення порядку митного оформлення військової техніки в умовах триваючої агресії російської федерації.

Ключові слова: агресія російської федерації, військова техніка, Форма 302, митне законодавство України.

The article explores the legal aspects of customs clearance for military equipment delivered to Ukraine by partner countries. The author highlights the necessity of improving Ukraine's customs legislation in the context of the Russian Federation's aggression. The study examines the Law of Ukraine «On Amendments to the Customs Code of Ukraine and Other Laws of Ukraine on the Unification of European and North Atlantic Standards for the Declaration Procedures of Military Equipment and Other Goods,» which introduced a simplified procedure for declaring military equipment and other goods, similar to international practices. This Law also formalized the concept of Form 302 and its use. Furthermore, it replaced the customs declaration for military equipment with Form 302. The provisions of the Law stipulate that this Form will be applicable in Ukraine after the conclusion of international agreements between Ukraine and the respective countries regarding its use in those states.

The author analyzes the characteristics and application of NATO Form 302 and EU Form 302. In particular, it is noted that the development of the EU Form 302 was carried out with full transparency and dialogue with NATO. The EU Form 302 largely draws on and replicates the NATO Form 302. Attention is drawn to the adoption of the Cabinet of Ministers' Resolution «Certain Issues Regarding the Use of the Document for Declaring Military Equipment and Other Goods (Form 302 of Ukraine),» which specifically established: the Ukrainian Form 302, provisions concerning Form 302 of Ukraine, the procedure for completing it, and the procedure for carrying out customs formalities using it.

Thus, the adoption of the outlined legislative changes demonstrates Ukraine's commitment to aligning its customs legislation with that of NATO and EU member states to simplify the customs clearance procedure for military equipment amidst the ongoing aggression of the Russian Federation.

Key words: aggression of the Russian Federation, military equipment, Form 302, customs legislation of Ukraine.

Постановка проблеми. 24 лютого 2022 року російська федерація здійснила широкомасштабне вторгнення на територію України. Ці агресивні дії призвели до значного загострення геополітичної ситуації в регіоні і були рішуче засуджені світовою спільнотою. Багато країн почали надавати всебічну підтримку нашій державі, зокрема, військову та гуманітарну допомогу, що включала постачання військової техніки, озброєння та інших необхідних ресурсів для протидії агресії російської федерації. Отримання значних обсягів військової допомоги, що надходили від країн-партнерів зумовили необхідність вдосконалення митного законодавства України щодо спрощення процедур митного оформлення військової техніки. З цією метою законодавцем було внесено зміни до існуючої законодавчої бази та запроваджено Форму 302. Таким чином, актуальність дослідження визначається нагальною потребою в адаптації митного законодавства до умов війни.

Стан опрацювання. Деякі питання щодо митного оформлення військової техніки описувались в роботі Коваль Н. «Митні формальності щодо іноземних військових кораблів, їх озброєння та екіпажів у портах України» [1]. Окремий абзац щодо Форми 302 згадується в роботі Сівашенко Т., Костюнік О. та Войченко Т. [2]. Втім, врахо-

вуючи новизну прийняття окресленої Форми 302 важливим в умовах широкомасштабного вторгнення російської федерації важливим є ґрунтовне дослідження даної тематики.

Метою дослідження є аналіз змін митного законодавства щодо декларування військової техніки та інших товарів (Форми 302 України) в умовах широкомасштабного вторгнення російської федерації в Україну.

Виклад основного матеріалу. Розпочата у 2022 році широкомасштабна війна російської федерації проти України та всебічна підтримка країн-партнерів щодо надання військової допомоги задля протидії агресії зумовили перегляд та вдосконалення існуючої законодавчої бази, зокрема, щодо декларування військової техніки.

Так, Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законів України щодо уніфікації з європейськими та північноатлантичними стандартами процедур декларування військової техніки та інших товарів» від 23 серпня 2023 року № 3345-ІХ [3]. Даним Законом було спрощено митне декларування військової техніки під час транскордонного переміщення. Частина перша статті 4 Митного кодексу України була доповнена пунктом 65 такого змісту:

Форма 302 – документ, що використовується для декларування військової техніки та інших товарів:

- підрозділів збройних сил держав – членів Європейського Союзу, держав – членів Організації Північноатлантичного договору та інших держав, які у встановленому законом порядку допущені на територію України;
- підрозділів Збройних Сил України, направлених згідно із законом до інших держав».

Також, варто зауважити, що даним Законом Митний кодекс України було доповнено статтею 252–1 (Митне оформлення військової техніки та інших товарів підрозділів збройних сил із застосуванням Форми 302). Закон визначив щодо удосконалення міжвідомчої взаємодії між митницею, Міністерством оборони України та Державною службою експортного контролю України під час переміщення через кордон товарів на підставі Форми 302 в частині використання механізму «Єдиного вікна» [4].

Втім, важливо звернути увагу, що у пункті 3 вказано Закону зазначається, що «До набуття повноправного членства України в Європейському Союзі або Організації Північноатлантичного договору Кабінету Міністрів України забезпечити вжиття заходів щодо підготовки проектів міжнародних договорів між Україною та відповідними державами – членами Європейського Союзу, державами – членами Організації Північноатлантичного договору про використання в таких державах Форми 302, що оформлюватиметься для підрозділів Збройних Сил України, допущених до перебування на території таких держав, з метою укладення міжнародних договорів відповідно до Закону України «Про міжнародні договори України». Фактично, даний пункт демонструє те, що застосування Форми 302 здійснюватиметься після того, як будуть заключені міжнародні договори між Україною та відповідними державами щодо можливості її використання в таких державах.

Таким чином, під час переміщення через митний кордон України військової техніки та інших товарів підрозділів Збройних Сил України та збройних сил держав – членів ЄС та НАТО замість митної декларації буде використовуватися спеціальний документ – Форма 302.

Відповідно до положень даного Закону Кабінету Міністрів України було доручено забезпечити прийняття нормативно-правових актів, необхідних для реалізації цього Закону.

Задля ґрунтовнішого розуміння окресленої тематики та виходячи з назви Закону «Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законів України щодо уніфікації з європейськими та північноатлантичними стандартами процедур декларування військової техніки та інших товарів», варто проаналізувати Форму 302 і порядком її застосування в країнах-членах НАТО та ЄС.

Правила щодо імпорту, експорту та транзиту товарів НАТО містяться в Угоді між сторонами Організації Північноатлантичного договору щодо статусу їхніх збройних сил, підписаною в Лондоні 19 червня 1951 року [5]. Форма 302 в країнах-членах НАТО використовується для контролю переміщення імпортованих військових товарів із третіх країн, які підпадають під дію угоди, між країнами-членами НАТО та країнами, що беруть участь у Партнерстві заради миру. Митні органи кожної країни-члена НАТО, за погодженням з компетентним органом сил, розташованих на її території, призначили митний орган, відповідальний за виконання митних формальностей та контролю щодо всіх відправлень, що здійснюються силами або від імені кожного підрозділу сил, розташованих на її території [6].

3 квітня 2020 року Комісія ЄС прийняла зміни до Делегованого регламенту (ЄС) 2015 / 2446, які набули чинності 16 липня 2020 року [7]. Ці зміни визначили поняття товарів, що переміщуються або використовуються в контексті військових дій та встановили Форму ЄС 302 як митний документ, який використовується державами-членами ЄС, зокрема в контексті військових дій, що стосуються

Спільної політики безпеки та оборони Союзу. Шаблон форми 302 ЄС було розроблено спільно з державами-членами ЄС в рамках Програми Європейського оборонного агентства з питань митних справ. Також, 29 червня 2020 року Комісія ухвалила зміни до Виконавчого регламенту ЄС 2015 / 2447, які набули чинності 20 липня 2020 року [8]. Зміни до Виконавчого регламенту визначили, зокрема, процедурні правила для використання форм ЄС та НАТО 302 [9]. Форма 302 ЄС була розроблена в умовах повної прозорості та діалогу з НАТО. Запровадження Форми 302 ЄС значною мірою базується на Формі 302 країн-членів НАТО та повторює її [10].

У 2021 році було прийнято посібник з митних формальностей в ЄС для товарів військового призначення, що переміщуються або використовуються в контексті військової діяльності (використання Форми 302) [11]. У даному посібнику пояснюється, як заповнювати Форму 302, а також, детально описано використання Форми 302 у кожному з видів діяльності, пов'язаного з митною справою. Також в посібнику вказано, що існує дві версії Форми 302: Форма 302 НАТО та Форма 302 ЄС. Для митних цілей обидві версії мають еквівалентну цінність, і саме тип військової діяльності визначає версію Форми 302, яка буде використовуватися.

Форма 302 НАТО може використовуватися для транскордонного переміщення товарів військового призначення, що переміщуються або використовуються в контексті військової діяльності, яка здійснюється в рамках Північноатлантичного договору. Форма 302 ЄС може використовуватися для транскордонного переміщення товарів військового призначення в контексті військової діяльності в рамках Спільної політики безпеки і оборони або багатонаціональної діяльності поза межами Спільної політики безпеки і оборони або НАТО.

Крім того, звертається увага, що оскільки не всі держави-члени ЄС є членами НАТО, втім вони можуть мати право використовувати Форму 302 НАТО на підставі Індивідуальної програми партнерства і співробітництва або аналогічного інструменту (наприклад Партнерство заради миру), укладеного з НАТО, коли їхні товари будуть переміщуватися або використовуватися в контексті військової діяльності, здійснюваної в рамках Північноатлантичного договору.

У додатку 2 MASP-C Rev. 2023 v1.0» (Консолідовані картки проектів) прийнятого у Брюсселі 28 листопада 2023 року Генеральним директором з питань оподаткування та митного союзу Європейської комісії визначено, що розглядається питання цифровізації військових митних процедур. Це може призвести до розробки військової митної системи, яка використовуватиметься країнами-учасницями для митних операцій, а також до цифровізації Форми 302. Наразі здебільшого використовуються паперові версії Форм 302, хоча деякі країни-учасниці почали розробляти та впроваджувати програми для генерації, наприклад, PDF-версії Форми ЄС 302. Розробка та впровадження військової митної системи та цифровізація Форми 302 ЄС спрямовані на забезпечення безпечного та безперерйного обміну інформацією між митними органами та військовими силами [12].

Як зазначалось вище, відповідно до положень Закону України «Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законів України щодо уніфікації з європейськими та північноатлантичними стандартами процедур декларування військової техніки та інших товарів», Кабінету Міністрів України було доручено забезпечити прийняття нормативно-правових актів, необхідних для реалізації цього Закону. Так, з цією метою, була Прийнята Постанова Кабінету Міністрів «Деякі питання застосування документа для декларування військової техніки та інших товарів (Форми 302 України)» від 17 листопада 2023 року № 1230 [13]. Проект рішення Кабінету Міністрів України

було розроблено Міністерством фінансів України спільно з Державною митною службою України та Міністерством оборони України на виконання прийнятих Верховною Радою змін до Митного кодексу України [14].

Даною Постановою було затверджено:

форму документа для декларування військової техніки та інших товарів (Форми 302 України);

Положення про документ для декларування військової техніки та інших товарів (Форму 302 України);

Порядок заповнення документа для декларування військової техніки та інших товарів (Форми 302 України);

Порядок виконання митних формальностей під час здійснення митного контролю та оформлення військової техніки та інших товарів, що переміщуються з використанням документа для декларування військової техніки та інших товарів (Форми 302 України).

Крім того, у даній Постанові визначено завдання Міністерству оборони та Державній митній службі. Серед окремих пунктів виокремимо наступні. Зокрема, Міністерство оборони та Державна митна служба мають:

до набуття повноправного членства України в Європейському Союзі або Організації Північноатлантичного договору забезпечити відповідно до Закону України «Про міжнародні договори України» підготовку проектів міжнародних договорів, згідно з якими відбуватиметься направлення підрозділів Збройних Сил України до інших держав,

між Україною та відповідними державами про використання в таких державах документа для декларування військової техніки та інших товарів (Форми 302 України), форма якого затверджена цією постановою.

Також зазначено, що Міністерству оборони та Державній митній службі забезпечити вжиття заходів стосовно налагодження взаємодії у разі використання документа для декларування військової техніки та інших товарів (Форми 302 України), Форми 302 ЄС, Форми 302 НАТО, Форми 302 іншої держави під час здійснення митних формальностей щодо військової техніки та інших товарів, зокрема обміну інформацією на постійній основі про уповноважених осіб, відповідальних за взаємодію.

Висновок. Отже, в умовах надання значної кількості військової техніки та інших товарів від країн-партнерів для протидії агресії російської федерації важливим кроком стало прийняття Форми 302 щодо вдосконалення митного законодавства України. Зазначеною Формою було встановлено новий порядок декларування військової техніки, що значно спрощує митні процедури, зменшуючи час оформлення. Попри те, що в нормативно-правових актах вказано, що застосування Форми 302 відбуватиметься після укладання міжнародних договорів між Україною та відповідними державами щодо можливості її використання в таких державах, власне факт прийняття вказаної Форми демонструє прагнення адаптувати митне законодавство України до країн-членів НАТО та ЄС.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коваль Н.О. Митні формальності щодо іноземних військових кораблів, їх озброєння та екіпажів у портах України. *Правова держава*, 42/2021. С. 86-92.
2. Сівашенко Т. В., Костюнік О. В., Войченко Т. О. Структурні зміни митно-логістичних процесів в умовах інформаційного середовища. *Інфраструктура ринку*. Випуск 76. 2024. С. 117-121.
3. Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законів України щодо уніфікації з європейськими та північноатлантичними стандартами процедур декларування військової техніки та інших товарів: Закон України від 23.08.2023 р. № 3345-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3345-20#Text> (дата звернення: 27.09.2024).
4. Верховна Рада спростила митне декларування військової техніки під час транскордонного переміщення. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/verkhovna-rada-sprostyla-mytne-deklaruvannia-viiskovoi-tekhniky-pid-chas-transkordnonno-peremishchennia> (дата звернення: 28.09.2024).
5. Agreement between the Parties to the North Atlantic Treaty regarding the Status of their Forces. *NATO*. URL: https://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_17265.htm (date of access: 28.09.2024).
6. Transit Manual Supplement: UK Transit Procedures Borders & Trade Group Document: UK Transit Procedures Version: 7.02 Date: 06/02/2024.
7. Commission Delegated Regulation (EU) 2020/877 of 3.4.2020 amending and correcting Commission Delegated Regulation 2015/2446 supplementing Regulation (EU) No 952/2013, and amending Delegated Regulation (EU) 2016/341 supplementing Regulation (EU) No 952/2013, laying down the Union Customs Code, OJ L 203, 26.6.2020, p.1.
8. Commission Implementing Regulation (EU) 893/2020 of 29.6.2020 amending Implementing Regulation (EU) 2015/2447 laying down detailed rules for implementing certain provisions of Regulation (EU) No 952/2013 of the European Parliament and of the Council laying down the Union Customs Code, OJ L 206, 30.6.2020, p. 8.
9. Joint report to the European parliament and the council on the implementation of the Action Plan on Military Mobility from June 2019 to September 2020. *European Commission*. URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12081-2020-INIT/en/pdf> (date of access: 29.09.2024).
10. Calle Håkansson. The strengthened role of the European Union in defence: the case of the Military Mobility project. *Defence studies*. 2023, VOL. 23, NO. 3, 436–456.
11. Guidance document on customs formalities in the EU for military goods to be moved or used in the context of military activities (use of the form 302). *European Commission*. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/system/files/2021-02/guidance_document_on_customs_formalities_in_the_eu_for_military_goods.pdf (date of access: 30.09.2024).
12. Annex. 2 MASP-C Rev. 2023 v1.0 Consolidated Project Fiches. *European Commission*. URL: https://www.emta.ee/sites/default/files/documents/2024-04/masp_annex2_en.pdf (date of access: 30.09.2024).
13. Деякі питання застосування документа для декларування військової техніки та інших товарів (Форми 302 України): Постанова Кабінету Міністрів України від 17.11.2023 р. № 1230. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1230-2023-p#Text> (дата звернення: 29.09.2024).
14. Мінфін: Уряд прийняв постанову щодо впровадження стандартів ЄС та НАТО під час митного декларування військової техніки ЗСУ. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minfin-uriad-pryiniav-postanovu-shchodo-vprovadzhenia-standartiv-ies-ta-nato-pid-chas-mytneho-deklaruvannia-viiskovoi-tekhniky-zsu> (дата звернення: 30.09.2024).